

Pregledni rad.
Prihvaćen: 1. prosinca 2023.

KAKO POUČAVATI DJECU HRVATSKI JEZIK KAO INI JEZIK: PRIMJERI DOBRE PRAKSE S PRIPREMNE NASTAVE HRVATSKOGA JEZIKA ZA INOJEZIČNE UČENIKE

Katja Peruško
Filozofski fakultet
Croaticum – Centar za hrvatski kao drugi i strani jezik
Zagreb

Sažetak: Cilj je ovoga rada pomoći učiteljima i nastavnicima u svakodnevnom radu s inojezičnim učenicima na pripremnoj nastavi iz hrvatskoga jezika. Hrvatski jezik uglavnom se predaje kao materinski, ali globalizacija je dovela do otvaranja Hrvatske svijetu i svijeta Hrvatskoj te je sve više učenika koji se s hrvatskim jezikom prvi put susreću kada dođu na nastavu na kojoj se predaje kao materinski. Za njih se organiziraju priprema te dopunska nastava čiji je cilj učenike naučiti hrvatski jezik i što prije uklopiti u hrvatski školski sustav. Nakon uvodnoga dijela u kojem se objašnjavaju zakonski okviri pripreme nastave u Republici Hrvatskoj te opisuju osobitosti pripreme nastave i inojezičnih učenika, u radu će se navesti konkretni primjeri koji su se pokazali uspješnima u radu s inojezičarima, a bili su im zanimljivi i razvili su vještine slušanja, pisanja, čitanja i govorenja.

Ključne riječi: hrvatski kao ini jezik, materinski jezik, inojezični učenik, priprema nastava, nastavna praksa.

1. HRVATSKI KAO INI I MATERINSKI JEZIK

Kako poučavati djecu hrvatski jezik kao ini jezik, pitanje je koje su si vjerojatno postavili brojni nastavnici hrvatskoga jezika koji su se u svome radu odjednom našli u situaciji da u razredu osim izvornih go-

vornika imaju i učenike koji uopće ne govore hrvatskim jezikom niti ga razumiju. I dok se jezici poput engleskoga, njemačkoga ili talijanskoga u hrvatskim školama godinama poučavaju kao strani jezici, malo je nastavnika koji su obrazovani za hrvatski kao strani jezik, a u školske klupe u Hrvatskoj sjedaju i učenici koji su s hrvatskim jezikom prije dolaska u hrvatsku školu imali malo ili nimalo doticaja te su prepušteni razrednim kolegama i nastavnicima koji se u takvoj situaciji trebaju samostalno snalaziti. Novak Milić (2007: 98) uspoređuje situaciju u razvijenim zemljama dajući primjer Švedske u kojoj postoji uloga pomagača. Naime, dijete koje ulazi u švedski školski sustav, a ne zna švedski jezik, dobiva pomagača koji s njim provodi dan, sjede zajedno u klupi te mu pomaže prevodeći i objašnjavajući sve što se zbiva u razredu. Kod nas takve pomoći, nažalost, još nema.

Bogdan i Lasić (2013: 207) navode da se u osnovne škole u Hrvatskoj upisuje sve više učenika kojima je hrvatski jezik strani, ne poznaju ga ili njime nisu ovladali toliko da bi mogli samostalno pratiti nastavu na hrvatskome jeziku. Također, rat u Ukrajini uključio je u različite razrede osnovnih i srednjih škola učenike iz ratom zahvaćenih područja. Za sve je takve učenike hrvatski jezik ini jezik, a ovladavanje hrvatskim jezikom kao inim, ističe Jelaska (2012), različito je ovisno o tome je li riječ o stranome, nasljednom ili drugom jeziku, a pogotovo je različito od ovladavanja hrvatskim jezikom kao materinskim. Zbog toga bi i pristup poučavanju trebao biti drukčiji. Pavličević-Franić (2012: 182) to potvrđuje precizirajući da pristup u poučavanju hrvatskoga jezika u Hrvatskoj gdje je hrvatski prvi jezik, u zemlji ili inozemstvu gdje je drugi jezik te u hrvatskoj nastavi u inozemstvu gdje je i nasljedni jezik ne bi smio biti jednak. Da bi se znalo odakle početi, potrebno je definirati termine.

Budući da psiholingvistički i sociolingvistički položaj hrvatskoga jezika u Hrvatskoj ovisi o tome gdje se govori kao i o tome tko ga govori, u hrvatskome je jezikoslovlju krovna kategorija sintagma *ini jezik* koja obuhvaća pojmove drugi, strani, nasljedni, manjinski ili predački jezik (Cvikić, Jelaska i Kanajet Šimić, 2010: 118–119). Jelaska (2007: 88–89) definira svaki pojam pa je tako drugi jezik onaj koji se govori u okolini gdje tko živi i djeluje, a strani je jezik onaj koji se ne govori u okolini gdje

tko živi i djeluje. Cvikić, Jelaska i Kanajet Šimić (2010: 119) definiraju manjinski jezik kao jezik kojim se tradicionalno služi dio stanovništva neke države, dok je nasljedni jezik onaj koji se govori među iseljenicima i njihovim potomcima, a ako potomci nemaju ni najniži stupanj jezične stručnosti, nego je jezik samo povezan s njihovim naslijeđem, riječ je o predačkom jeziku.

Uspoređujući procese ovladavanja materinskim i inim (stranim, drugim, nasljednim) jezikom, Jelaska (2012) objašnjava da imaju posve različitih, ali i zajedničkih obilježja. Primjerice, i u materinskom i u inom jeziku djeca proizvode iskaze koje nisu nikada čula, ali im jezično iskustvo to omogućuje, a ovladavanje uključuje nesvjesno usvajanje i svjesno učenje, ali u inome jeziku nije dovoljno biti samo izložen jeziku u prirodnim situacijama (iako to uvelike olakšava cijeli proces u usporedbi s učenjem jezika samo u učionicama), nego je jezične vještine (slušanje, pisanje, govorenje i čitanje) potrebno učiti te se katkad dosegne razina iznad koje se više ne napreduje. Nadalje, pojavljuju se fosilizirane pogreške koje se teško ispravljaju, u razvojnem tijeku pojavljuju se odstupanja na svim jezičnim razinama. Što se pogrešaka tiče, one se danas interpretiraju kao razvojna faza u učenju jezika, prirodna su pojava te pokazuju kako učenik napreduje (npr. Jelaska i Cvikić 2007: 69, Medved Krajnović 2009: 101–102). Kao i u materinskom jeziku, tvrdi Jelaska (2012), uspjeh se razlikuje od pojedinca do pojedinca pri čemu je vrlo važno okruženje u kojem se jezik uči jer je uspjeh bolji uči li se strani jezik u toj stranoj zemlji kojoj pripada nego u vlastitoj. Ovladavanje jezikom u kasnijoj je dobi teže negoli u ranijoj, stoga djeca i imaju uspješnije rezultate od odraslih učenika, i to zato što se mozak služi već naučenim pa ne proniče u potankosti novoga. Jelaska i Cvikić (2007: 70) ističu da pojedini stručnjaci smatraju da je nemoguće postići kompetenciju izvornoga govornika kada prođe kritično razdoblje za usvajanje jezika, zato većina odraslih i starije djece ne može potpuno usvojiti ini jezik. Međutim, što se ranije počne s učenjem inoga jezika i što mu je dulja izloženost, rezultati su bolji. Jelaska (2012) dalje navodi da ovladavanje pisanim jezikom utječe na govornikovu jezičnu svijest, ali u ino-

me jeziku pisanje zapravo uključuje i govorenje jer govornici često zapisuju i riječi koje prvi put čuju, dok su one izvornim govornicima poznate.

Unatoč navedenim razlikama, dobra usvojenost materinskoga jezika uvelike pomaže u ovladavanju inim jezikom te nipošto ne treba od djece zahtijevati da tijekom nastave uopće ne upotrebljavaju svoj materinski jezik, nego isključivo hrvatski bez obzira na to u kojoj mjeri njime vladali. Vrhovac (1992: 67) piše o promjenama koje su se dogodile tijekom godina u vezi s upotrebom materinskoga jezika na nastavi. Naime, prema biheviorističkoj je teoriji strani jezik trebalo poučavati i učiti izolirano od materinskoga ili bilo kojega drugog jezika jer se smatralo da će bilo kakva interferencija biti štetna za ciljni jezik. Međutim, danas je stav prema tomu drukčiji. Štoviše, istraživanja pokazuju da je materinski jezik uvijek prisutan u razredu (Phindane, 2020: 383) te da učenici od toga profitiraju jer prenose koncepte materinskoga jezika u ini, stoga on ne bi trebao biti zabranjivan, no ipak ni neprestano ohrabrivan da ne preuzme glavnu ulogu umjesto da služi samo kao potpora (Salmona Madrišan, 2014). Od djece se ne može ni očekivati da međusobno razgovaraju samo na jeziku koji uče ako je u skupini više govornika istoga materinskog jezika. Ako rade što u paru, prirodno je da će početi komunicirati na svom jeziku. Studija slučaja koju je provela Totibadze (2018: 178) pokazala je da su učenici koji su se pri učenju engleskoga jezika u međunarodnoj školi u Haagu služili i materinskim jezikom postigli velik napredak u svojim jezičnim vještinama jer su bolje razumjeli ciljni jezik te su se u školi osjećali sigurnije i opuštenije. Odrasli se učenici na materinski jezik više oslanjaju od mlađih učenika (van de Craats, 2002: 19) te je nemoguće izbjeći njegov utjecaj na ini jezik koji može biti pozitivan i negativan. Gao (2023: 907) smatra da pozitivan transfer omogućuje brže i učinkovitije ovladavanje inim jezikom jer se na temelju postojećih znanja i iskustava u materinskom jeziku stječu nova znanja, dok se negativan transfer očitava u suočavanju s određenim poteškoćama i zbunjivanju učenika tijekom učenja. Međutim, kada se one osvijeste i prihvate, više nisu nepremostive niti zbunjuju.

2. ORGANIZACIJA PRIPREMNE NASTAVE HRVATSKOGA JEZIKA

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa donijelo je 2011. *Odluku o Programu hrvatskoga jezika za pripremnu nastavu za učenike osnovne i srednje škole koji ne znaju ili nedovoljno poznaju hrvatski jezik* (dalje u tekstu: Odluka) na temelju čl. 43. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi iz 2008. i Zakona o izmjenama i dopunama zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi iz 2010. U Odluci se navodi da je riječ o trima skupinama učenika: o učenicima koji žive u Hrvatskoj, ali im je materinski jezik jedan od manjinskih jezika te je hrvatski za njih drugi jezik (barem u početku dok traje proces socijalizacije i dok se integriraju u školsku zajednicu, op. a.), o učenicima koji su se nedavno doselili u Hrvatsku te je za njih hrvatski strani jezik ili pak o učenicima koji su nasljedni govornici te su uglavnom rođeni ili su veći dio svog života proveli u inozemstvu. Česta je i situacija miješanih brakova u kojima samo jedan od roditelja govori hrvatskim jezikom, a kod kuće se govori još i jezik drugog roditelja te treći jezik na kojemu obitelj zajedno komunicira.

Svim takvim učenicima potrebna je veća ili manja pomoć u ovladavanju hrvatskim jezikom, a vrednovanje njihovih postignuća treba biti isključivo formativno. Prema Odluci oni imaju pravo na pripremnu nastavu hrvatskoga jezika za koju je predviđeno 70 sati. Program podrazumijeva intenzivno učenje hrvatskoga jezika tijekom najviše jedne nastavne godine. Tjedno opterećenje učenika ovisi o organizacijskim mogućnostima. Može biti svaki dan ili dvaput-triput u tjednu po primjerice dva školska sata. S obzirom na njihov uspjeh i napredak odlučuje se hoće li učenici dobiti još 70 sati pripremne nastave, a potom i 70 sati dopunske nastave. Učenici bi zapravo trebali iskoristiti sve opcije jer, koliko god da ovladaju osnovnim znanjima, oni na koncu trebaju moći pratiti nastavni sadržaj i razumjeti jezik kojim su pisani udžbenici. Ne iskoristi li koji učenik svih 70 sati u jednoj školskoj godini, oni mu se ne prenose u sljedeću, nego propadaju, stoga je vrlo bitno organizirati nastavu tako da učenik iskoristi sve sate, makar se u nastavu uključio pri kraju nastavne godine.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta dvije je godine poslije, dakle 2013., donijelo *Pravilnik o provođenju pripreme i dopunske nastave za učenike koji ne znaju ili nedostatno znaju hrvatski jezik i nastave materinskog jezika i kulture države podrijetla učenika* (dalje u tekstu: Pravilnik). Prema čl. 4., st. 5. odluku o uključivanju učenika u pripremu ili dopunsku nastavu na temelju mišljenja stručnog povjerenstva škole i ureda donosi ured državne uprave u županiji ili Gradski ured za kulturu i šport Grada Zagreba.

Primjerice, Grad Zagreb je u ožujku 2022. objavio 17 punktova¹ na kojima se izvodi priprema nastava. Riječ je o 14 osnovnih škola i tri srednje škole kojima pripadaju učenici koji pohađaju upravo te škole, a svakom punktu gravitira nekoliko škola iz bliže ili dalje okolice. Međutim, priprema nastava može se izvoditi i u drugim školama koje nisu punktovi ako škola organizira pripremu nastavu za svoje inojezične učenike. Budući da su učenici istodobno uključeni u redovitu nastavu, njihovo pohađanje ne vrednuje se ocjenom, nego praćenjem u smislu socijalizacije i učenja jezika (čl. 5., st. 3. Pravilnika). Pripremu nastavu izvodi djelatnik škole koja provodi pripremu nastavu u sklopu svojih redovitih tjednih zaduženja ili škola uz suglasnost Ministarstva zapošljava novu osobu na određeno vrijeme, odnosno najkasnije do kraja nastavne godine. Za novu školsku godinu ponovno se raspisuje natječaj.

Nakon završetka pripreme nastave stručno povjerenstvo škole provjerava znanje hrvatskoga jezika pisanim i usmenim ispitom te dostavlja izvješće o postignutim rezultatima mjerodavnom uredu u županiji ili Gradu Zagrebu.

Bogdan i Lasić (2013) dali su u svom radu smjernice koje bi učiteljima, koji rade s inojezičnim učenicima u osnovnoškolskom obrazovanju, olakšale primjenu Pravilnika te su potanko objasnili što takva nastava uključuje i kako se vrednuje.

¹ <https://www.zagreb.hr/en/punktovi-pripreme-nastave-hrvatskog-jezika/177869> (pristup 23. kolovoza 2023.).

3. KONTEKST UČENJA HRVATSKOGA JEZIKA

Učenje hrvatskoga jezika u Hrvatskoj nema isti kontekst kao učenje hrvatskoga jezika u nekoj stranoj zemlji. Ako je riječ o Hrvatima u inozemstvu, motivacija je, primjerice, hrvatsko podrijetlo, činjenica da se kod kuće govori hrvatski jezik ili pak provođenje uglavnom ljetnih, ali i drugih praznika u Hrvatskoj gdje je djeci za razgovor s obitelji (osobito bakama i djedovima) i rodbinom bitno poznavanje hrvatskoga jezika.

Međutim, za djecu koja žive u Hrvatskoj učenje hrvatskoga jezika važno je upravo zato što žive u Hrvatskoj. Jezik im je potreban za svakodnevnu interakciju s okolinom, za socijalizaciju i igru s novim prijateljima, za osjećaj prihvaćenosti i pripadnosti, to je njihovo sredstvo komunikacije, a budući da su njime okruženi i neprekidno mu izloženi, hrvatskim jezikom ovladavaju čak i nesvjesno. Također, čest je slučaj da jedino djeca uče hrvatski, dok im se roditelji sporazumijevaju na engleskom jeziku ili uz pomoć prevoditeljskih aplikacija. U ponekim se situacijama komunicira preko službenog prevoditelja ili je pak djetetovo poznavanje obaju jezika spona između učitelja i roditelja. U Zbirci primjera dobre prakse (2019) učitelji svjedoče o poteškoćama u radu s kojima se susreću, između ostaloga, i zbog jezične barijere između sebe i roditelja, ali i zbog kulturoloških razlika.

S obzirom na navedeno, vidljivo je da dijete katkad ovisi o školi i o učitelju jer mu kod kuće nema tko pomoći i nadzirati njegov rad. Zbog toga je nastavu važno temeljiti i na međukulturnom pristupu koji razvija međukulturne kompetencije. Učenici tako razumiju što motivira određena ponašanja, kritički ih prosuđuju i uspoređuju sa svojom kulturom. Andraka (2019: 294) kao važne odrednice takva pristupa navodi senzibilnost, empatiju, promišljanje o sebi i toleranciju u međukulturnom društvu.

4. OSOBITOSTI MLADIH UČENIKA INOGA JEZIKA

Govoreći o mlađim učenicima inoga jezika, u radu se misli na djecu koja hrvatski jezik uče tijekom svoga osnovnoškolskog obrazovanja. Oni su spontani, znatiželjni, brbljavi, puni energije i motivirani, osobito u

nižim razredima osnovne škole. Ulaskom u pubertet počinju ih zanimati druge stvari, postaju svjesniji pogrešaka te sramežljiviji, što ističe i Ahlquist (2013: 39). Ne žele se više puno izlagati i boje se da će im se razredni kolege smijati ako pogriješe. Dakako, sve ovisi i o djetetovim individualnim karakteristikama.

Moon (2000) govori o prirodnim sposobnostima i karakteristikama djece koje im pomažu u učenju stranoga jezika. Primjerice, djeca jezik upotrebljavaju kreativno slažući nove fraze na temelju znanja koja imaju. U učenju traže smisao i koncentriraju se na značenja, zato sve što uče mora imati svrhu i praktičnu primjenu. Često i u komunikaciji na materinskom jeziku upotrebljavaju gotove fraze stranoga jezika koji uče, a pomoći im mogu pjesmice, rime ili dramski tekstovi iz kojih će preuzeti izraze kojima mogu komunicirati. Kada uživaju i zabavljaju se, nisu ni svjesni da uče jezik kroz igru. Budući da su po prirodi znatiželjni i aktivni, uče slušajući i izvodeći određenu aktivnost jer kao i u ovladavanju materinskim jezikom, razumijevanje prethodi govornoj produkciji. Imaju jaku želju za komunikacijom, a ako u učionici vlada ugodno ozračje, spremniji su sudjelovati jer učiteljeva potpora pridonosi njihovoj sigurnosti i samopouzdanju. Također, učenici moraju razumjeti da je učenje proces i da su pogreške njegov sastavni dio jer, navodi Ahlquist (2013), u suprotnom može doći do straha od pogrešaka, što će se negativno odraziti na učenje, ali i na samopouzdanje.

5. NASTAVNI MATERIJALI ZA HRVATSKI JEZIK

Tijekom godina nastajali su nastavni materijali i udžbenici namijenjeni učenicima hrvatske nastave u inozemstvu i hrvatskoga kao inoga jezika koji mogu pružiti neki okvir o tome kako bi nastava za inojezične učenike trebala izgledati. Neki su od novijih primjera udžbenici i priručnici *Dobar dan 1* koji su Zdenka Kožić i Katja Petrić Maretić namijenile za početno učenje hrvatskoga jezika i kulture u hrvatskim dopunskim školama u inozemstvu; *Domovina na dlanu 1 i 2* Dijane Filo, Davora Kirića i Denisa Kirića, pri čemu je prvi dio namijenjen učenicima prvoga i drugoga razreda, a drugi dio učenicima trećega i četvrtoga; *Domovina*

na dlanu 3 i 4 Emilije Petričević Galinec i Vesne Dunatov za peti i šesti, odnosno sedmi i osmi razred te *Domovina na dlanu 5* Martine Ilić i Silvije Gojević namijenjena učenicima srednjih škola. Nakon njih izišli su udžbenik i radna bilježnica *Hrvatski u srcu* za učenike od prvoga do četvrtoga razreda Dijane Aničić, a najnoviji su radni listovi za učenje hrvatskoga kao stranog jezika *Hrvatski i ja* autorice Nataše Mesaroš Grgurić namijenjeni učenicima od prvoga do četvrtoga razreda osnovne škole. Osim radnih listova koji su za početnike, svi su drugi nastavni materijali namijenjeni učenicima koji već imaju određeno predznanje, stoga se može zaključiti da općenito nedostaje udžbenika i radnih bilježnica po kojima bi inojezični učenici učili hrvatski kao ini jezik. S druge strane, skupine su često vrlo heterogene i po dobi i po jezičnome znanju, djeca imaju različitu kulturološku i jezičnu pozadinu, pa uglavnom i zahtijevaju individualni pristup i prilagodbu već gotovih materijala, što su sve dodatni izazovi za nastavnike.

Sa starijim su učenicima za pojedine teme primjenjivi, primjerice, Croaticumovi udžbenici i radne bilježnice *Hrvatski za početnike* i *Razgovarajte s nama* za različite razine (osobito A1 – A2 i A2 – B1), *Dobro došli 1 i 2* Jasne Barešić ili *Učimo hrvatski 1 i 2* Vesne Kosovac i Vide Lukić, udžbenik i vježbenica *Prijeđimo na ti* Josipe Korljan Bešlić i Helene Burić te *Hrvatski od A do C* koji sadržava zbirku raznovrsnih zadataka koju je uredila Ana Mikić Čolić. Uz njih postoji i priručnik *Hrvatski u malom prstu 1* Marije Bošnjak i Lidije Cvikić. Ipak, ništa od navedenoga nije inicijalno namijenjeno djeci, nego odraslim polaznicima, ali može poslužiti kao orijentir u odabiru nastavnih metoda, olakšava planiranje i stavlja nastavne jedinice u određene okvire, što može nastavniku dati ideju odakle početi u pripremi vlastite nastave.

Također, treba spomenuti još nekoliko vrijednih resursa. Za fonetske vježbe i poboljšanje izgovora pojedinih glasova, ali i uvod u hrvatski kao ini jezik postoji *Priručnik za korekciju izgovora i početno učenje hrvatskog jezika* Ivančice Banković-Mandić. Gramatika Darka Matovca na engleskom jeziku *Basic Croatian Grammar* navodi mnoštvo primjera i objašnjava kako gramatici pristupiti iz perspektive stranca koji uči hrvatski. Naime, sve su druge gramatike pisane iz perspektive izvornih

govornika i namijenjene su izvornim govornicima, a to nisu isti problemi koji muče neizvorne govornike. Ana Grgić, Ranka Đurđević i Tanja Salak prilagodile su važno djelo hrvatske književnosti razini B1 te je nastao *Šegrt Hlapić za razinu B1: Prilagodba romana Čudnovate zgode šegrta Hlapića Ivane Brlić-Mažuranić*.

6. PRIMJERI IZ NASTAVNE PRAKSE

Pripremna nastava s inojezičnim učenicima nije samo nastava na kojoj nastavnik učenike poučava hrvatski jezik nego i nastava na kojoj nastavnik svakodnevno postaje učenik te se upoznaje s kulturom, običajima i vrijednostima svojih učenika. Sve je to važno uzeti u obzir da bi se stvorilo ugodno i prijateljsko ozračje u kojem će se djeca osjećati opušteno, sigurno, imat će potporu u razvijanju svojih komunikacijskih kompetencija te se neće bojati govoriti niti će željeti izbjegavati takvu nastavu. Mihaljević Djigunović (1999: 32) naglašava da su u ranoj školskoj dobi nastavnici odlučujući za formiranje učenikovih stavova, a pozitivni stavovi utječu na motivaciju za učenje. Cook (1996: 99) govori o važnosti motivacije napominjući da je ona jedan od čimbenika uspješna učenja, ali i obratno – uspješno učenje može povećati motivaciju za daljnje učenje. Stoga je cilj da učenici uvijek dolaze motivirani, a odlaze s osmijehom na licu osjećajući se bolje i korisnije jer su opet nešto novo naučili i jedva čekaju to primijeniti. Tomu, naravno, pridonosi i sadržaj koji se poučava. Bitno je slijediti učenikove interese i birati teme njemu bliske poput, primjerice, škole, obitelji, prijatelja, svakodnevice i slično, a *Program hrvatskoga jezika za pripremnu nastavu za učenike osnovne i srednje škole koji ne znaju ili nedovoljno poznaju hrvatski jezik*, koji je dio Odluke iz 2011., donosi upravo takve prijedloge aktivnosti i sadržaja za poučavanje i učenje. Što se tiče učenja rječnika, učenik će riječi čije mu je značenje poznato iz materinskoga jezika lakše zapamtiti, stoga mu treba ponuditi vokabular koji će mu omogućiti da govori o onome što mu je blisko (Vilke, 1999: 182–183).

U sljedećim primjerima opisuje se nastava s potpunim početnicima te s djecom koja su već imala određeno predznanje. Nije opisan cije-

li nastavni sat, nego pojedine aktivnosti i zadatci koje prate teme prijateljstva i škole. U radu s djecom obiju skupina također je preporučljivo uvoditi što više pokreta, pjesmica i priča jer ih to veseli, ali i pridonosi boljoj dinamici nastave. Osim toga, treba imati na umu da je za djecu to dodatna aktivnost u danu nakon redovite nastave i da bi se katkad radije igrali ili otišli na trening nego bili duže u školi.

7.1. POČETNICI

S početnicima treba početi od najjednostavnijih izraza poput pozdrava te postupno nadograđivati stečeno znanje. Upoznavanje je jedna od prvih tema koje se obrađuju. Na PRIVITKU A nalazi se nastavni listić za sve dobne skupine s pomoću kojega se učenici uče predstavljati. Isprobano je s drugim, trećim i četvrtim razredom. Učenici u parovima čitaju razgovor između Marise i Laure, potom ga pokušavaju nadopuniti bez prepisivanja uz pomoć nastavnika. U nastavku rade u paru te dijalog ispunjavaju informacijama koje se odnose na njih. Potom prezentiraju pred ostatkom skupine. Takvi su im dijalozi zabavni, svi su angažirani i jedva čekaju doći na red, a naučeno mogu iskoristiti za upoznavanje u školi ili parku.

Na PRIVITKU B nalazi se još jedan primjer za rad s početnicima napravljen nakon nekoliko tjedana nastave kada su već svladali osnove. Nakon uvodnog razgovora o prijateljima iz njihove zemlje ili škole, uslijedio je tekst o Miguelu. Listić je namijenjen učenicima trećeg i četvrtog razreda. Budući da tekst obiluje pridjevima, proširuju vokabular njima, ali i implicitno uče gramatiku jer primjećuju kako se sufiks *-an* mijenja ovisno o rodu. Radi uvježbavanja vokabulara umeću riječi u tekst te pišu antonime od zadanih pridjeva, a na kraju imaju zadatak opisati svog prijatelja ili prijateljicu.

Što se početnika tiče, nastavnik ih vodi od teme do teme i prati kojim su vokabularom i gramatičkim pojavama ovladali pa tako i nastaju nastavni listići. U svakom sljedećem tekstu bitno je da je većinom zastupljeno gradivo koje su već učili uz uvođenje novih riječi i struktura. Primjerice, kada se radi PRIVITAK B, očekuje se da učenici već razumiju

pitanja koja počinju s *tko*, *što*, *koji*, *odakle*, *koliko*, *gdje*, a novo im je primjerice *kakav* i *kakva* koje prate novi pridjevi. Dobro je da učenici vježbaju postavljati pitanja o tekstu jedni drugima, a ne da samo odgovaraju na njih jer je i to važno usvojiti.

Da rad na listićima ne bi bio suhoparan i dosadan, bitno je uvoditi aktivnosti uz koje uvježbavaju naučeno gradivo, simuliraju stvarne situacije i usput se kreću po učionici. Aleksovski (2008: 104) također naglašava važnost komunikacijskih igara u nastavi inoga jezika opisujući niz kreativnih aktivnosti za početnike, pri čemu se uz PRIVITAK A može izvoditi igra „upoznavanje”. Autorica objašnjava da se učenicima mogu dodijeliti lažni identiteti s imenom, prezimenom, zemljom i zanimanjem pa učenici šeću razredom i tako se upoznaju, a potom jedan uz pomoć ostalih ponovi identitete za cijelu skupinu. U radu s djecom umjesto zanimanja mogu se navesti, primjerice, različiti razredi.

7.2. UČENICI S PREDZNAJEM

Učenici s predznanjem također su jednom bili početnici. Prve su jezične korake stjecali u vrtiću, a jedan od njihovih roditelja govori hrvatski ili su već prošli jednu godinu pripreme nastave. Bitno je napomenuti da oni hrvatski jezik ne uče samo na pripremoj nastavi, iako to ondje ciljano rade, nego su njime okruženi na svim drugim školskim predmetima. Također, zbog stalne izloženosti komunikaciji s vršnjacima koji ne govore njihov materinski jezik, ovladavanje hrvatskim jezikom teče puno brže.

Na PRIVITKU C primjer je teme prijateljstva za učenike drugog i trećeg razreda. Za razliku od teksta za početnike, jezik je sada kompleksniji kao i razgovor s učenicima. Učenicima se pokažu slike dječaka i djevojčice. Nastavnik ih ispituje o tome tko su oni na temelju pitanja iz tablice na PRIVITKU C. Želimo li čuti kako se snalaze sa slaganjem rečenica, stalno treba inzistirati na tome da odgovaraju punim rečenicama jer su skloni odgovoriti samo traženom informacijom. Potom čitaju tekst i komentiraju što su pogodili. Ispunjavaju tablicu informacijama iz teksta. Nakon toga rješavaju gramatičke zadatke. Nadopunjavaju rečenice

odgovarajućim glagolom, a nije nužno da bude glagol iz teksta. Važno je da je točan oblik i da značenjski odgovara. U sljedećem zadatku mogu biti kreativni, ali trebaju paziti na padeže. Na kraju svega tablicu nose u svoju školu i ispunjavaju je podacima o prijatelju iz razreda, a potom u obliku pisma pišu tekst o tom prijatelju.

Na PRIVITKU D nalaze se zadatci za učenike viših razreda i više razine poznavanja jezika. Na početku je razumijevanje teksta o Lucasu koji uglavnom govori o školi. Zatim slijede pitanja koja se odnose na učenike. Mogu ih, primjerice, raditi u paru pa prezentirati. Dalje slijede gramatičke vježbe koje se tiču padeža. Navedeni su primjeri samo u jednini, ali može im se dati i zadatak s množinom. Marinović Kolbah i Paraščić Zahija (1999: 225) napominju da djeca gramatiku usvajaju bolje ako je ona stavljena u kontekst, dijelom je poznatoga ili novoga vokabulara koji im je potreban za komunikaciju.

Za učenje stranoga jezika, pa tako i hrvatskoga kao inoga, dobar su jezični materijal, spominje Vrhovac (1999: 115), priče koje su učenici naučili na materinskom jeziku jer tako mogu lako pratiti strukturu, a u njima se često ponavljaju isti izrazi ili rečenice, što pomaže utvrđivanju jezičnoga gradiva. Također, osim priča, to mogu biti i bajke ili basne. Narančić-Kovač (1999: 264–266) dodaje da postoji nekoliko preduvjeta koji bi trebali biti ispunjeni za uvođenje književnoga djela u nastavu: tekstovi trebaju biti djeci tematski i sadržajno bliski, odgovarati njihovoj jezičnoj i kulturnoj kompetenciji, biti im zanimljivi i što kraći, a kada je to izvedivo, trebali bi biti izvorni. Rijavec (1999: 306) smatra da priču treba pojednostavniti ili skratiti tako da odgovara razini poznavanja jezika ako se ne poklapaju sadržajna i jezična kompleksnost. Ovisno o razini poznavanja jezika, ističe Banković-Mandić (2016: 18), rade se različiti zadatci pa se primjerice na najnižim stupnjevima usvaja dio leksika i osnovne gramatičke strukture, a na višima se uvježbavaju prepričavanje te kolokacije i fraze. Učenici vole ulaziti u tuđe uloge i tako se lakše oslobađaju straha jer ne progovaraju kao oni sami, nego kao neki lik iz bajke.

8. ZAKLJUČAK

Pripremna nastava hrvatskoga jezika za inojezične učenike ovisi o brojnim čimbenicima kao što su sociokulturni (kulturno i društveno okruženje iz kojega dolazi i u koje dolazi), učenikovo predznanje, njegova dob te motiviranost za učenje hrvatskoga jezika. Upravo zbog toga pristup treba biti individualiziran, ali u svakom slučaju jezičnu kompetenciju učenika treba razvijati počevši od komunikacije, a ne od gramatike, za što se zalaže i Pavličević-Franić (2012: 185) govoreći o ovladavanju hrvatskim jezikom u inozemstvu. Također, ne uključuju se svi učenici u pripremnu nastavu istodobno jer im se dokumentacija ne rješava istodobno. Međutim, ako je ikako moguće organizirati, bitno je grupirati učenike s obzirom na njihovu dob i jezično predznanje jer su tako motiviraniji – druže se sa svojim vršnjacima i svi znaju podjednako. I nastavnici i učenici imaju isti cilj, a to je da učenici ovladaju hrvatskim kao inim jezikom, u čemu ih treba voditi i pomoći im te ih ohrabrivati, a ne postavljati zahtjeve koje ne mogu ispuniti.

Primjeri prikazani u radu isprobani su u učionici, stoga pružaju smjernice kako se može raditi i što s djecom dobro funkcionira. Treba ju biti shvaćeni kao putokaz, ali ne i jedini put kojim treba ići. Važno je pritom oslušivati dječje potrebe, zadovoljiti i njihove želje te sinergijom doći do rezultata.

LITERATURA

- Aleksovski, M. (2008). Aktivnosti u nastavi hrvatskoga jezika kao drugoga i stranoga za početnike. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, vol. 5 (1): 97–113.
- Ahlquist, S. (2013). *Storyline – developing communicative competence in English*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Andranka, M. (2019). O razvoju međukulturne kompetencije u nastavi stranoga jezika. U: Y. Vrhovac i suradnice (ur.) *Izazovi učenja stranoga jezika u osnovnoj školi*. (292–302). Zagreb: Ljevak.

- Banković-Mandić, I. (2016). Jednom davno i danas – bajka kao model poučavanja inoga jezika. U: I. Banković-Mandić, M. Čilaš Mikulić, A.-T. Juričić (ur.) *Croaticum: Savjetovanje za lektore hrvatskoga kao inoga jezika*, 3. zbornik radova. (13–28). Zagreb: FF press.
- Bogdan, N. i Lasić, J. (2013). Pripremna i dopunska nastava na hrvatskome jeziku za inojezične učenike. *Lahor*, vol. 2 (16): 216–218.
- Cook, V. (1996). *Second language learning and language teaching* (drugo izdanje). London – New York – Sydney – Auckland: Arnold.
- Cvikić, L., Jelaska, Z. i Kanajet Šimić, L. (2010). Nasljedni govornici i njihova motivacija za učenje hrvatskoga jezika. *Croatian Studies Review = Časopis za hrvatske studije*, vol. 6 (1): 113–127.
- Gao, W. (2023). The Transfer and Influence of Mother Tongue in Second Language Acquisition – Take Chinese as an Example. Proceedings of the 2022 4th International Conference on Literature, Art and Human Development (ICLAHD 2022). (901–908). https://doi.org/10.2991/978-2-494069-97-8_114
- Jelaska, Z. (2007). Ovladavanje jezikom: izvornojezična i inojezična istraživanja. *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, vol. 1 (3): 86–99.
- Jelaska, Z. i Cvikić, L. (2007). Usvajanje i učenje drugoga jezika. U: L. Cvikić (ur.) *Drugi jezik hrvatski*. (66–71). Zagreb: Profil.
- Jelaska, Z. (2012). Ovladavanje materinskim i inim jezikom. U: M. Češi, L. Cvikić i S. Milković (ur.) *Inojezični učenik u okruženju hrvatskoga jezika. Okviri za uključivanje inojezičnih učenika u odgoj i obrazovanje na hrvatskome jeziku*. (19–35) Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje.
- Marinović Kolbah, J. i Paraščić Zahija, B. (1999). Komunikacijom do gramatike. U: Y. Vrhovac i suradnici (ur.) *Strani jezik u osnovnoj školi*. (225–229). Zagreb: Naprijed.
- Medved Krajnović, M. (2009). SLA i OVIJ: što se krije iza skraćenice? *Lahor: časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik*, vol. 1 (7): 95–109.

- Mihaljević Djigunović, J. (1999). O afektivnim aspektima. U: Y. Vrhovac i suradnici (ur.) *Strani jezik u osnovnoj školi*. (31–38). Zagreb: Naprijed.
- Moon, J. (2000). *Children learning English*. Oxford: Macmillan Publishers.
- Narančić-Kovač, S. (1999). Dječja književnost u nastavi stranoga jezika. U: Y. Vrhovac i suradnici (ur.) *Strani jezik u osnovnoj školi*. (257–271). Zagreb: Naprijed.
- Novak Milić, J. (2007). Uloga romskih pomagača u nastavi. U: L. Civičić (ur.) *Drugi jezik hrvatski*. (98–99). Zagreb: Profil.
- Odluka o Programu hrvatskoga jezika za pripremnu nastavu za učenike osnovne i srednje škole koji ne znaju ili nedovoljno poznaju hrvatski jezik, NN, br. 151/11.
- Pavličević-Franić, D. (2012). Inojezično usvajanje hrvatskog kao nasljednoga jezika u hrvatskoj nastavi u inozemstvu. U: A. Bežen i M. Bošnjak (ur.) *Hrvatska nastava u inozemstvu – priručnik za učiteljice i učitelje*. (181–185). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta i Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Phindane, P. (2020). The influence of mother tongue in second language learning in primary school. International Conference on Education and New Developments 2020. Conference paper. (380–384). DOI: 10.36315/2020end081
- Pravilnik o provođenju pripreme i dopunske nastave za učenike koji ne znaju ili nedostatan znaju hrvatski jezik i nastave materinskog jezika i kulture države podrijetla učenika, NN, br. 15/13.
- Rijavec, M. (1999). Priča i pripovijedanje u nastavi stranog jezika. U: Y. Vrhovac i suradnici (ur.) *Strani jezik u osnovnoj školi*. (303–310). Zagreb: Naprijed.
- Salmona Madrišan, M. (2014). The Use of First Language in the Second-Language Classroom: A Support for Second Language Acquisition. *Gist Education and Learning Research Journal*, br. 9: 50–66. DOI: <https://doi.org/10.26817/16925777.143>

- Totibadze, S. (2018). The Role of Mother Tongue in Second Language Acquisition. *International Journal of Multilingual Education*, vol. 43 (11): 174–179. DOI:10.22333/ijme.2018.110024
- Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Osnovna škola Ivana Gundulića, Sveučilište u Mariboru, Sveučilište sv. Ćirila i Metoda Skoplje. (2019, 30. siječnja). *Zbirka primjera dobre prakse*. https://project-deal.eu/wp-content/uploads/2019/01/Zbirka_primjera_dobre_prakse_DEAL-IO1_hrv.pdf (posljednji pristup 27. kolovoza 2023.).
- Van de Craats, I. (2002). The role of the mother tongue in second language learning. *Babylonia*, 4/02: 19–22.
- Vilke, M. (1999). Obrada rječnika. U: Y. Vrhovac i suradnici (ur.) *Strani jezik u osnovnoj školi*. (179–186). Zagreb: Naprijed.
- Vrhovac, Y. (1992). Može li se na satu stranoga jezika zanemariti materinski jezik? U: M. Andrijašević i Y. Vrhovac (ur.) *Strani jezik u didaktici s materinskim*. (67–73). Zagreb: Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku.
- Vrhovac, Y. (1999). Dječje govorne aktivnosti. U: Y. Vrhovac i suradnici (ur.) *Strani jezik u osnovnoj školi*. (113–125). Zagreb: Naprijed.

UDŽBENICI I PRIRUČNICI

- Ančić, D. (2016). *Hrvatski u srcu: udžbenik za hrvatsku nastavu u inozemstvu*. Zagreb: Školska knjiga.
- Ančić, D. (2016). *Hrvatski u srcu: radna bilježnica za hrvatsku nastavu u inozemstvu*. Zagreb: Školska knjiga.
- Banković-Mandić, I. (2023). *Priručnik za korekciju izgovora i početno učenje hrvatskog jezika*. Zagreb: FF press.
- Barešić, J. (2007). *Dobro došli 1: udžbenik i rječnik za učenje hrvatskoga jezika za strance*. Zagreb: Školska knjiga.
- Barešić, J. (2007). *Dobro došli 2: gramatika i rješenja zadataka za učenje hrvatskoga jezika za strance*. Zagreb: Školska knjiga.
- Barešić, J. (2007). *Dobro došli 2: udžbenik i rječnik za učenje hrvatskoga jezika za strance*. Zagreb: Školska knjiga.

- Barešić, J. (2008). *Dobro došli 1: gramatika i rješenja zadataka za učenje hrvatskoga jezika za strance*. Zagreb: Školska knjiga.
- Bošnjak, M. i Cvikić, L. (2012). *Hrvatski u malom prstu 1*. Zagreb: HFD.
- Čilaš Mikulić, M., Gulešić Machata, M., Pasini, D. i Udier, S. L. (2018). *Hrvatski za početnike 1: udžbenik i rječnik*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Čilaš Mikulić, M., Gulešić Machata, M., Pasini, D. i Udier, S. L. (2018). *Hrvatski za početnike 1: vježbenica i gramatički pregled*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Čilaš Mikulić, M., Gulešić Machata, M. i Udier, S. L. (2016). *Razgovarajte s nama! Udžbenik hrvatskoga jezika za više početnike A2 – B1*. Zagreb: FF press.
- Čilaš Mikulić, M., Gulešić Machata, M. i Udier, S. L. (2016). *Razgovarajte s nama! Vježbenica, gramatika i fonetika hrvatskoga jezika za više početnike A2 – B1*. Zagreb: FF press.
- Čilaš Mikulić, M., Gulešić Machata, M. i Udier, S. L. (2021). *Razgovarajte s nama! Udžbenik hrvatskoga jezika za razine A1 – A2*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Čilaš Mikulić, M., Gulešić Machata, M. i Udier, S. L. (2022). *Razgovarajte s nama! Vježbenica hrvatskoga jezika za razine A1 – A2*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Dunatov, V. i Galinec Petričević, E. (2014). *Domovina na dlanu 3*. Zagreb: Alka Script.
- Dunatov, V. i Galinec Petričević, E. (2014). *Domovina na dlanu 4*. Zagreb: Alka Script.
- Filo, D., Kirić, D. i Kirić, D. (2014). *Domovina na dlanu 1*. Zagreb: Alka Script.
- Filo, D., Kirić, D. i Kirić, D. (2014). *Domovina na dlanu 2*. Zagreb: Alka Script.
- Grgić, A., Đurđević, R. i Salak, T. (2016). *Šegrt Hlapić za razinu B1: Prilagodba romana Čudnovate zgrade šegrta Hlapića Ivane Brlić-Mažuranić*. Zagreb: FF press.
- Ilić, M. i Gojević, S. (2014). *Domovina na dlanu 5*. Zagreb: Alka Script.

- Korljan Bešlić, J. i Burić, H. (2020). *Prijedimo na ti 1*. Split: Filozofski fakultet.
- Kosovac, V. i Lukić, V. (2006). *Učimo hrvatski 1: udžbenik i vježbenica s gramatikom*. Zagreb: Školska knjiga.
- Kosovac, V. i Lukić, V. (2007). *Učimo hrvatski 2: udžbenik i vježbenica s gramatikom*. Zagreb: Školska knjiga.
- Kožić, Z. i Petrić Maretić, K. (2008). *Dobar dan 1*. Zagreb: Školska knjiga.
- Matovac, D. (2022). *Basic Croatian Grammar*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Mesaroš Grgurić, N. i Lanča, B. (2020). *Hrvatski i ja – radni listovi za učenje hrvatskoga jezika kao stranog jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Mikić Čolić, A. (ur.). (2021). *Hrvatski od A do C: udžbenik za učenje i vježbanje hrvatskoga kao drugoga i stranoga jezika*. Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera.

HOW TO TEACH CHILDREN CROATIAN AS A SECOND AND FOREIGN LANGUAGE: GOOD PRACTICE EXAMPLES FROM THE PREPARATORY CLASSES OF CROATIAN FOR SECOND AND FOREIGN LANGUAGE LEARNERS

SUMMARY

The paper aims to help lower and upper elementary teachers in their daily work with second and foreign language learners during preparatory classes of Croatian. The Croatian language is mostly taught as the mother tongue. However, globalization-induced opening of Croatia to the world and the world to Croatia has resulted in an increasing number of learners who encounter the Croatian language for the first time during classes where that language is taught as the mother tongue. Preparatory and supplementary classes are organized for these learners so that they can acquire Croatian and integrate into the Croatian school system as soon as possible. After the introductory part, which explains the legal framework of preparatory classes in the Republic of Croatia and describes the specific features of preparatory classes and second and foreign language learners, this paper will list concrete, successful examples of working with second and foreign language learners. Learners found these examples interesting and they developed listening, writing, reading, and speaking skills.

Keywords: Croatian as a second or foreign language, mother tongue, second and foreign language students, preparatory classes, teaching practice

PRIVITAK A**1. Pročitaj tekst.****Laura i Marisa**

Laura: Bok! Kako se zoveš?

Marisa: Bok! Zovem se Marisa. A ti?

Laura: Ja sam Laura. Drago mi je.

Marisa: Također. Odakle si?

Laura: Iz Amerike, iz Michigana. Ti?

Marisa: Ja sam iz Italije, iz Venecije.

Laura: Lijepo. Koliko imaš godina?

Marisa: Imam 10 godina.

Laura: Ma daj! Ja također. Idem u 3. (treći) razred.

Marisa: Da. Ja idem također u 3. (treći) razred.

Laura: Gdje živiš?

Marisa: U Zagrebu. Moja adresa je Rapska ulica 25 (dvadeset pet). A ti?

Laura: U Zagrebu isto. Moja adresa je Kornatska ulica 2. Što voliš raditi?

Marisa: Volim čitati, pjevati i plesati.

Laura: Super! Ja volim šetati, kuhati i gledati crtane filmove.

Marisa: Vidimo se poslije?

Laura: Može! Bok!

2. Upiši na prazne crte što nedostaje.

Laura: Bok! Kako se _____?

Marisa: Bok! _____ Marisa. A ti?

Laura: Ja sam Laura. _____ .

Marisa: Također. _____?

Laura: Iz Amerike, iz Michigana. Ti?

Marisa: Ja _____ iz Italije, iz Venecije.

Laura: Lijepo. _____ imaš godina?

Marisa: Imam 10 godina.

Laura: Ma daj! Ja također. Idem u 3. (treći) razred.

Marisa: Da. Ja idem _____ u 3. (treći) razred.

Laura: _____ živiš?

Marisa: U Zagrebu. Moja adresa je Rapska ulica 25 (dvadeset pet). A ti?

Laura: U Zagrebu isto. Moja adresa je Kornatska ulica 2. Što voliš raditi?

Marisa: _____ čitati, pjevati i plesati.

Laura: Super. Ja volim šetati, kuhati i gledati crtane filmove.

Marisa: _____ poslije?

Laura: Može! Bok!

3. Napiši dijalog u paru i izvedi ga pred grupom.

_____ : Bok! Kako se zoveš?

_____ : Bok! Zovem se _____. A ti?

_____ : Ja sam _____. Drago mi je.

_____ : Također. Odakle si?

_____ : Iz _____, iz _____. Ti?

_____ : Ja sam iz _____, iz _____.

_____ : Lijepo. Koliko imaš godina?

_____ : Imam _____ godina.

_____ : Ma daj! Ja imam _____ godina.
Idem u _____ razred.

_____ : Ja idem u _____ razred.

_____ : Gdje živiš?

_____ : U _____. Moja adresa je _____
_____. Ti?

_____ : U _____. Moja adresa je _____
_____. Što voliš raditi?

_____ : Volim _____.

_____ : Super! Ja volim _____.

_____ : Vidimo se poslije?

_____ : Može! Bok!

PRIVITAK B**1. Pročitaj tekst.****Moj prijatelj Miguel**

Ja sam Jan iz Zagreba. Imam prijatelja koji nije iz Hrvatske. To je zanimljiva priča.

Moj prijatelj Miguel ima 10 godina. Ide u 4. razred moje škole. Zapravo, mi idemo u isti razred i sjedimo zajedno u klupi. On živi u mojoj ulici. Mi smo susjedi. Ja živim u zgradi, a on živi u kući. Kad nismo u školi, igramo nogomet, šetamo se, igramo karte ili *PlayStation*. Miguel je iz Portugala, iz Lisabona. Zabavan je, pametan i brbljav. Voli sport i planine, zna dobro računati i želi puno putovati kad odraste.

Njegovi roditelji Maria i Pedro imaju posao u Hrvatskoj. Miguelova mama po zanimanju je medicinska sestra. Ona radi u bolnici za djecu. Lijepa je, niska i fantastično kuha. Njegov tata je električar. Jako je vrijedan, veseo i uvijek ima puno posla. U slobodno vrijeme njegov i moj tata igraju zajedno tenis. Naše mame ponekad piju kavu u kafiću blizu Miguelove kuće.

Oni odlično govore hrvatski jezik jer žive u Hrvatskoj već 7 godina. Vole živjeti ovdje jer je hrvatska hrana jako ukusna i jer su ljudi simpatični i ljubazni.

2. Napiši pitanja o Miguelu. Crno je odgovor.

1. _____?

Miguel ima **10 godina**.

2. _____?

Miguel ide u **4. razred**.

3. _____?

Miguel živi u **kući**.

4. _____?

Miguel je iz **Portugala**.

5. _____?

Njegovi roditelji zovu se **Maria i Pedro**.

6. _____?

Miguel voli **sport i planine**.

3. Odgovori na pitanja.

1. Što Jan i Miguel rade zajedno? _____

2. Kakav je Miguel? _____

3. Što Miguel želi raditi kad odraste? _____

4. Što su Miguelovi roditelji po zanimanju? _____

5. Kakva je Miguelova mama? _____

6. Kakav je Miguelov tata? _____

7. Koji jezik govori Miguelova obitelj? _____

8. Voli li Miguelova obitelj živjeti u Hrvatskoj? Zašto? _____

9. Voliš li ti živjeti u Hrvatskoj? Zašto? _____

4. Što je suprotno?

Spoji riječi koje imaju suprotno značenje.

1. pametan _____ dosadan

2. zanimljiv _____ mlad

3. šutljiv	_____ hladan
4. lijep	_____ visok
5. simpatičan	_____ neuredan
6. ljubazan	_____ glup
7. nizak	_____ antipatičan
8. vrijedan, marljiv	_____ malen
9. sretan, veseo	_____ lijn
10. debeo	_____ brbljav
11. uredan	_____ loš
12. star	_____ prljav
13. topao	_____ tužan
14. čist	_____ mršav
15. velik	_____ ružan
16. dobar	_____ neljubazan

Kakav/kakva si ti? Ja sam _____

Kakva je tvoja mama? Moja mama je _____

Kakvi su tvoji prijatelji? Moji prijatelji su _____

Kakva je tvoja učiteljica? Moja učiteljica je _____

Kakve su kuće? Kuće su _____

5. Napiši riječi koje nedostaju: *posao, uvijek, sjedimo, ukusna, susjedi, nije, kad, blizu, zanimljiva, nismo, zajedno.*

Moj prijatelj Miguel

Ja sam Jan iz Zagreba. Imam prijatelja koji _____ iz Hrvatske. To je _____ priča.

Moj prijatelj Miguel ima 10 godina. Ide u 4. razred moje škole. Zapravo, mi idemo u isti razred i _____ zajedno u klupi. On živi u mojoj ulici. Mi smo _____. Ja živim u zgradi, a on živi u kući. Kad _____ u školi, igramo nogomet, šetamo se, igramo karte ili *PlayStation*. Miguel je iz Portugala, iz Lisabona. Zabavan je, pametan i brbljav. Voli sport i planine, zna dobro računati i želi puno putovati _____ odraste.

Njegovi roditelji Maria i Pedro imaju _____ u Hrvatskoj. Miguelova mama po zanimanju je medicinska sestra. Ona radi u bolnici za djecu. Lijepa je, niska i fantastično kuha. Njegov tata je električar. Jako je vrijedan, veseo i _____ ima puno posla. U slobodno vrijeme njegov i moj tata igraju _____ tenis. Naše mame ponekad piju kavu u kafiću _____ Miguelove kuće.

Oni odlično govore hrvatski jezik jer žive u Hrvatskoj već 7 godina. Vole živjeti ovdje jer je hrvatska hrana jako _____ i jer su ljudi simpatični i ljubazni.

6. Napiši suprotno.

- a) glup – _____
- b) ružna – _____
- c) lijen – _____
- d) šutljiv – _____
- e) tužan – _____
- f) dosadna – _____

7. Opiši prijatelja ili prijateljicu.

PRIVITAK C**NAŠI NOVI PRIJATELJI****Tko su oni?**

Ivan	Petra
dob: _____	dob: _____
razred: _____	razred: _____
predmet u školi: _____	predmet u školi: _____
boja: _____	boja: _____
voli jesti: _____	voli jesti: _____
sport: _____	sport: _____
životinja: _____	životinja: _____
slobodno vrijeme: _____	slobodno vrijeme: _____
_____	_____
voli: _____	voli: _____
_____	_____
ne voli: _____	ne voli: _____
karakteristike: _____	karakteristike: _____
_____	_____

Dragi prijatelji,

mi smo Ivan i Petra iz Zagreba. Imamo 9 godina. Mi smo susjedi i najbolji prijatelji. Idemo u treći razred.

Ja najviše volim matematiku, a Petra obožava engleski jezik. Moja najdraža boja je plava, a Petrina je zelena. Obožavam špagete, a Petra palačinke.

Moj najdraži sport je nogomet. Petra se bavi plesom i plivanjem.

Od životinja najviše volim konje. Također znam jahati. Petra voli pse i ima kod kuće psa.

U slobodno vrijeme gledam crtiće i čitam knjige. Petra se igra lutkama ili crta. Volim se penjati na stablo, a ne volim snijeg. Petra voli jesen jer tada ima rođendan, ali ne voli kišu.

Ja sam visok, malo neuredan i brbljav, a Petra je lijepa, vesela i zabavna.

Napiši nam pismo i opiši najboljeg prijatelja ili prijateljicu.

Tvoji prijatelji Ivan i Petra

1. Što znamo o Petri i Ivanu? Nadopuni rečenice odgovarajućim glagolom.

Oni _____ Ivan i Petra. Oni _____ Zagreba.
 Oni _____ 9 godina. Oni _____ u treći razred.
 Oni _____ životinje. Petra _____ palačinke,
 a Ivan _____ špagete. Petra _____ plesom.
 Ivan _____ jahati. Ivan _____ crtiće.

2. Napiši nešto novo o Ivanu i Petri. Zamisli da su tvoji prijatelji.

Ivan je bio za vikend _____.
 Ivan nikad ne jede _____.
 Ivan se ponekad igra s _____.
 Petra često razgovara s _____.
 Petra sutra treba kupiti _____.
 Petra je poklonila _____ cvijeće.

3. Zaokruži točan odgovor.

Petra voli engleski / engleska / englesko jezik.
 Ivan voli plava / plavu / plavo boju.
 Ivan je neuredan / neuredna / neuredno.
 Petra je zabavan / zabavne / zabavna.

4. Razgovaraj s prijateljem ili prijateljicom iz razreda u svojoj školi i napiši informacije o njoj ili njemu.

ime: _____	najdraži sport: _____
dob: _____	najdraža životinja: _____
razred: _____	slobodno vrijeme: _____
najdraži predmet u školi: _____	voli: _____
omiljena boja: _____	ne voli: _____
voli jesti: _____	karakteristike: _____

Dragi Ivane i Petra,
 moj najbolji prijatelj / moja najbolja prijateljica je _____

PRIVITAK D**Moji prijatelji, škola i ja**

Ja sam Lucas. Imam 11 godina. Malo sam neuredan i jako brbljav. Živim u Hrvatskoj već dvije godine. Ja sam iz Amerike. Moji roditelji Norma i Tim dobili su posao u Hrvatskoj pa smo se preselili iz Amerike. Prije sam bio tužan jer su mi nedostajali moji prijatelji iz djetinjstva, ali sada sam sretan. U Hrvatskoj je zabavno. Imam dobre prijatelje u razredu i volim ići u školu. Moja razrednica je stroga, ali pravedna. Stvarno je uvijek fer i želi nam pomoći. Puno je putovala i često nam priča o putovanjima. Bila je i u Americi. Predaje Glazbenu kulturu, odlično svira. Ja nisam baš dobar u glazbi iako često pjevam pod tušem. Najdraži predmet mi je Priroda, ali volim i Matematiku. Dobar sam u matematici i informatici. Ipak su moji roditelji informatičari. Poslije nastave moram ići na pripremnju nastavu iz hrvatskog jezika. Hrvatski je težak jezik, a engleski je prelagan. Prijatelji me često pitaju da im provjerim zadaću iz engleskog, a oni meni pomažu s hrvatskim. Naučio sam već puno. Teško mi je izgovoriti riječ „lješnjak“. To je tako smiješna riječ. Ona ima tipična hrvatska slova koja moj jezik nema. Iako volim školu, ne volim pisati zadaću. Zapravo, u redu je kada imamo malo zadaće, ali puno zadaće je katastrofa. Volim se družiti s prijateljima na pauzi i odlično je kada radimo nešto u skupini ili na računalu. Na Informatici radimo zanimljive projekte. Prošli tjedan bili smo s razrednicom u šetnji po gradu. Gledali smo spomenike i slikali se, a za kraj smo otišli u Muzej čokolade. Mljac, obožavam čokoladu.

1. Je li rečenica točna ili netočna?

Lucas živi u Hrvatskoj već 11 godina.	DA	NE
On je Amerikanac.	DA	NE
Njegovi roditelji zovu se Norma i Tim.	DA	NE
Lucas je u Hrvatskoj pronašao nove prijatelje.	DA	NE
Lucasova razrednica voli glazbu i putovanja.	DA	NE
Lucas je najbolji u glazbi.	DA	NE
Hrvatski jezik za njega je lagan.	DA	NE
Lucas je sretan kada ima puno zadaće.	DA	NE
Lucas je bio u Muzeju čokolade prije dva tjedna.	DA	NE
On jako voli čokoladu.	DA	NE

2. Napiši pet pitanja o Lucasu za druge učenike u skupini.

- 1) _____ ?
- 2) _____ ?
- 3) _____ ?
- 4) _____ ?
- 5) _____ ?

3. Odgovori na pitanja.

1) Što ti voliš, a što ne voliš raditi u školi?

2) Kakva je tvoja učiteljica?

_____, _____ i _____

3) Koji ti je najdraži predmet u školi? _____

4) Je li hrvatski jezik za tebe težak? _____

5) Koja je hrvatska riječ za tebe teška? _____

6) Pišeš li zadaću redovito? _____

7) Koji jezik želiš još naučiti? _____

8) Kako si se osjećao/osjećala kad si došao/došla u Hrvatsku?

9) Što bi volio/voljela raditi na pripreмној nastavi hrvatskoga jezika?

10) Lucas obožava čokoladu. Što ti obožavaš? _____

4. Nađi u tekstu riječi koje znače suprotno.

uredan ≠ _____

dosadne ≠ _____

sretan ≠ _____

lagan ≠ _____

mlada ≠ _____

šutljiv ≠ _____

blaga ≠ _____

puno ≠ _____

5. a) Napiši točan oblik riječi *škola*.

Lucas ide svaki dan u _____. Tamo je do 13 sati. Poslije _____ ide kući. Piše zadaću. Roditelji ga uvijek pitaju kako mu je bilo u _____. Poslijepodne vozi bicikl s prijateljima ili igraju nogomet na igralištu pred _____. Kada su žedni, idu kupiti vodu u trgovinu blizu _____. Ponekad razgovaraju o _____ i zadaćama. Navečer uvijek sprema knjige u torbu za _____.

b) Napiši točan oblik riječi *računalo*.

Učiteljica iz informatike ima odlično _____. Učenici vole igrati igrice na _____. Ne možemo učiti informatiku bez _____. Knjiga je između _____ i lampe.

c) Napiši točan oblik riječi *ravnatelj*.

_____ radi u školi. Učitelji svaki dan razgovaraju s _____. Učenici također ponekad idu k _____ na razgovor. Kada vide _____, učenici kažu: „Dobar dan, _____!” Pedagoginja ima ured do _____.